

Безсполучникове складне речення

Безсполучниковим називається речення, частини якого пов'язуються без сполучників чи сполучних слів, а лише інтонаційно.

Зацебетав соловейко - пішла луна гаєм.

Розділові знаки в складному безсполучниковому реченні

Розділовий знак	Правило	Приклад
Кома	<p>Частини виражають одночасність або послідовність подій чи явищ</p> <ul style="list-style-type: none"> На місці розділового знака можемо підставити <i>і</i> 	<i>Малі озера блискають не злісно, [і] колише хмара втомлені громи.</i>
Двокрапка	<p>а) друга частина пояснює/доповнює/розкриває/конкретизує зміст першої</p> <p>[]: [пояснення]</p> <ul style="list-style-type: none"> На місці розділового знака можемо підставити <i>що, а саме, і побачив що</i> 	<p><i>Я знаю: [що] здійсняться всі твої мрії.</i></p> <p><i>Петро обернувся: [і побачив, що] навколо ні душі.</i></p> <p><i>Він пізнав мудрість філософів: [а саме] знання нескінченні.</i></p>
	<p>б) друга частина вказує на причину того, про що йдеться в першій</p> <p>[]: [причина]</p> <ul style="list-style-type: none"> На місці розділового знака можемо підставити <i>бо, тому що</i> 	<i>У душі хлопець непокоївся: [бо] весна видалася засушливою.</i>
Тире	<p>а) друга частина порівнюється з першою чи протиставляється їй</p> <p>[] - [порівняння/ протиставлення].</p> <ul style="list-style-type: none"> На місці розділового знака можемо підставити <i>наче, ніби / а</i> 	<p><i>Гляне - [наче] холодною водою обіллє.</i></p> <p><i>Літо дбає - [а] зима поїдає.</i></p>
	<p>б) друга частина виражає наслідок, різку зміну подій чи є висновком</p> <p>[] - [наслідок/висновок].</p> <ul style="list-style-type: none"> Іноді на місці розділового знака можемо підставити <i>так що</i> 	<i>Повіяв вітер по долині - [так що] пішла дібровою луна.</i>
	<p>в) перша частина виражає час чи умову;</p> <p>[час/умова] - [].</p> <ul style="list-style-type: none"> На початку речення можемо підставити сполучник <i>коли, якщо</i> 	<p><i>[Якщо] Назвався грибом - ліз у кошик.</i></p> <p><i>[Коли] Ідуть роки - виростають діти.</i></p>
Крапка з комою	Частини не тісно пов'язані за змістом і мають усередині свої розділові знаки.	<i>Усміх пославши в останнім промінні, згинуло радісне літо; дощик уїдливій, дощик осінній сіється, наче крізь сито.</i>

В 1 З'ясуй, який смисловий зв'язок існує між частинами безсполучникових складних речень.

- А** частини речення виражають одночасність подій
- Б** друга частина виражає причину того, про що йдеться в першій
- В** перша частина виражає умову, за якої можлива дія другої частини
- Г** друга частина доповнює або розкриває зміст першої
- Д** зміст частин протиставляється або зіставляється

1	<i>Я придивлявся їй помічав знаки: коли їй де рясніше пробивається роса.</i>	
2	<i>Холодний вітер сіяв густим дощем, дрібні краплини лопотіли по вуличних ліхтарях і блищали навколо них.</i>	
3	<i>Не копай яму іншому: сам у неї впадеш.</i>	
4	<i>Сходило сонце, я сторожко вийшов із прибережного вербняка.</i>	
5	<i>Багато людей зізнавалося: прочитане надзвичайно зацікавило їх і спонукало замислитись над своїм життям.</i>	
6	<i>Горя бояться – щастя не бачити.</i>	
7	<i>Береженого Бог береже – козака шабля стереже.</i>	
8	<i>Я був упевнений: мати сидить на ганку і чекає мене.</i>	
9	<i>Гірко заробиш – солодко з'їси.</i>	
10	<i>Довелося сховатися в бучкові зарості: сонце пекло немилосердно.</i>	
11	<i>Віконна рама затремтіла, всі шибки дико задеренчали.</i>	
12	<i>Менше говори – більше почувши.</i>	
13	<i>Ми не мали з чого розкласти багаття: лісу поблизу не було.</i>	
14	<i>Вір собі – тобі повірить світ.</i>	
15	<i>Сади деревину – будеш їсти садовину.</i>	
16	<i>Сонце ледь виткалось на обрії, його промені золотили траву.</i>	
17	<i>Приходив дід пізно: до сутінків він пропадав на своїй пасіці.</i>	

В 1 Установи відповідність між реченням і пропущеним у ньому розділовим знаком.

- 1) *Від того ризику затремтіла земля ... забряжчали шибки і йойкнуло серце.* **А** кома
Б тире
- 2) *Пурхне очеретянка понад озером ... біжать по воді хвилясті кола.* **В** двокрапка
- 3) *Ось уже три дні хлопчик бачив одне й те ж ... над вогненным диском сонця плаває легенька хмаринка.*

1)	2)	3)

Установи відповідність між реченням і пропущеним у ньому розділовим знаком.

- 1) *Посієш у душі своїй світлі й добрі думки ... вони проростуть бажаним жнивом.* **А** кома
Б тире
- 2) *В одному тільки сумніву не було ... після зустрічі з єпископом він став зовсім іншою людиною.* **В** двокрапка
- 3) *Десь у сінях щохвилини гримали двері ... кричали кури і розливалась вода.*

1)	2)	3)

Установи відповідність між реченням і пропущеним у ньому розділовим знаком.

- 1) *Із сусідами в нього якось не склалося ... усі вважали його диваком.* **А** кома
Б тире
- 2) *Нечутний у верховітті птах тріпнув крильми ... посіявся мені на голову срібний крижаний пилок.* **В** двокрапка
- 3) *Небо й земля стемніли ... на обрії з'явилась чорна смуга.*

1)	2)	3)

Установи відповідність між реченням і пропущеним у ньому розділовим знаком.

- 1) *Озираючись, вони бачили... вода прибуває й прибуває.* **А** кома
- 2) *Ручка повернулася ... двері прочинились.* **Б** двокрапка
- 3) *Туман приніс із собою пронизливу тишу... ніде ані шерехне.* **В** тире

1)	2)	3)

В 2 Установи відповідність між реченням і пропущеним у ньому розділовим знаком.

1) *Буде вітер ... вітрильник зможе продовжувати шлях.*

А кома

Б тире

2) *Смереки здвигали мохнатими плечима ... гуділи оголені дуби.*

В двокрапка

1)	2)	3)

3) *Одразу кидалося в очі ... усі будиночки стояли осторонь один від одного.*

Установи відповідність між реченням і пропущеним у ньому розділовим знаком.

1) *Через кілька хвилин у темряві пролунав залп ... блиснув вогонь, потім усе стихло.*

А кома

Б тире

2) *Почути останні напуття не вдалося ... дівчинка спала без задніх ніг.*

В двокрапка

1)	2)	3)

3) *Підете дорогою ліворуч ... не оминете лиха!*

Установи відповідність між реченням і пропущеним у ньому розділовим знаком.

1) *Хижак наївся м'яса ... ледве суне, лінивий.*

А кома

2) *Я пам'ятав найголовніший постулат ... над усякими філософіями, вченнями і переказами підноситься рятівна наука Христа.*

Б тире

В двокрапка

1)	2)	3)

3) *Серце в грудях забилося... слюзи забриніли в очах.*

Установи відповідність між реченням і пропущеним у ньому розділовим знаком.

1) *Журавлі високо пролітають ... ледве видно птахів із землі.*

А кома

Б тире

2) *Час від часу він підводив очі до неба й бачив ... у незглибимому просторі палахкотять грандіозні сузір'я.*

В двокрапка

1)	2)	3)

3) *На Онуфрія соловей колосом давиться ... треба починати жнива.*